

เครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว

THAI-LAOS CATTLE TRADING NETWORK

บุษศักดิ์ ยารังมี¹

ศ.ดร.มนัส สุวรรณ ศ.ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ผศ.ดร.ชวิศ จิตรวิจารณ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้ค้าโคไทย-ลาวเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในสถานการณ์การค้าโคและวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่เพื่อให้ร่วมกันพัฒนาศักยภาพการค้าโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว โดยใช้กระบวนการศึกษาสำรวจภาคสนามและใช้วัฒนธรรมเป็นฐานร่วมกับแนวทางการใช้ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ และทฤษฎีการสื่อสาร จากกลุ่มประชากรในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และในพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ.2553 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2555 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าโคไทย-ลาวเกิดความรู้ด้านการบริโภคเนื้อโค การเลี้ยงโค การค้าโค และด้านวิธีการดำเนินการขนส่งโคระหว่างประเทศ กระบวนการค้าโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวในส่วนภาคเอกชนร้อยละ 98 และในภาครัฐร้อยละ 95 มีความสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์และแนวทางพฤติกรรมของผู้บริโภคสมัยใหม่ รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวทำให้ผู้เลี้ยงโคตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆต่อไปได้

คำสำคัญ: เครือข่ายการค้า การค้าโคไทย-ลาว

Abstract

This research aims to Thai-Laos cattle traders have a better understanding of cattle trading and analyze consumer demands of cattle products which has help to develop the current Thai-Laos cattle trading network. Fieldwork survey methodology was used for this study, based on the culture, together with the theory of human motivation and theory of communication, was undertaken in Chiang Khong, Chiang Rai-Thailand and Haui Sai, Bo Kaew-Laos between June 2010 and May 2012. The results indicated that Thai-Laos cattle traders had a great knowledge of consumer demands, cattle husbandry, cattle trading and international animal transportation systems. The cattle trading process of

¹หลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตสาขาลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Thai-Laos trading networks had a better understanding of market conditions and market demands this being acknowledged by ninety-eight percentage of private sector and ninety-five percentage of government officers sector. The current model of Thai-Laos cattle trading network, its development was concluded. The guidelines were applied by farmer to satisfy the modern consumer demands. Other cattle trading networks between Thailand and neighboring countries would benefit by its implementation.

Keywords : Trading network, Thai-Laos cattle trading

บทนำ

ในช่วงปี พ.ศ.2553 ถึง พ.ศ.2555 สถานการณ์ของการค้าปศุสัตว์ไทย-ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าโคได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากวงจรขององค์ประกอบของเครือข่ายการค้าโคไม่ได้รวมหมุนไปในทิศทางเดียวกัน เพราะกลุ่มผู้ค้าโคซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการกระตุ้นความต้องการในการเลี้ยงโค การหมุนเวียนโคและผลิตภัณฑ์จากโคยังมีทัศนคติที่มุ่งเน้นแต่การซื้อขายโคพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งไม่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคสมัยใหม่ที่ต้องการบริโภคเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคพันธุ์ดีหรือเนื้อโคที่มีคุณภาพสูงที่นำเข้าจากต่างประเทศ จึงทำให้ศักยภาพของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ลดน้อยลง ประกอบกับเส้นทางการค้าของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวผ่านอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย สู่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ดำเนินมาเป็นเวลานานนั้นเริ่มขยายปลายทางสู่มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ปรับเปลี่ยนเป็นเครือข่ายที่ต้องการซื้อขายโคพันธุ์ลูกผสมและโคพันธุ์ดีเป็นส่วนมาก เครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวเป็นการค้าที่ประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด อำเภอ หรือหมู่บ้านที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนทั้งสองฝ่าย (กระทรวงพาณิชย์, 2548) ในอดีตประชาชนที่อยู่ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ส่วนมากเป็นเครือข่ายของญาติพี่น้องซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นปลูกพืชไร่ พืชสวนครัว รวมทั้งเลี้ยงสัตว์ต่างๆ การเลี้ยงโคจะเลี้ยงเพื่อใช้งานและนำมาค้าขายแลกเปลี่ยนกันในตลาดนัดการค้าโคและนิยมเลี้ยงเฉพาะโคพันธุ์พื้นเมืองเนื่องจากมีความทนทานต่อโรคภัย และฝึกใช้งานได้ง่ายอันเป็นผลทำให้ตลาดผู้บริโภคเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคทั้งในพื้นที่ดังกล่าวและแห่งอื่นๆ บริโภคเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองตลอดระยะเวลาอันยาวนานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการปรุงและแปรรูปอาหารแบบพื้นเมืองโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามระยะต่อมาผู้บริโภคเนื้อโครุ่นใหม่ได้นิยมบริโภคเนื้อโคจากโคพันธุ์ดีที่มีการจัดการที่ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อเครือข่ายการค้าโคและผู้เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองอย่างต่อเนื่องเป็นวงกว้าง มีผลทำให้การเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองเริ่มมีจำนวนลดน้อยลงเรื่อยๆยังผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคจำนวนมากเริ่มหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน

การเลี้ยงโคพันธุ์ดีที่นำเข้าจากต่างประเทศยังมีต้นทุนในการดำเนินการค่อนข้างสูง เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีความชำนาญในการเลี้ยงตลอดจนยังไม่มีส่งเสริมอย่างจริงจังจากทางภาครัฐ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ในการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมและโคพันธุ์ดีจากต่างประเทศแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ห่วงโซ่ประกอบของวัฏจักรเครือข่ายการค้า

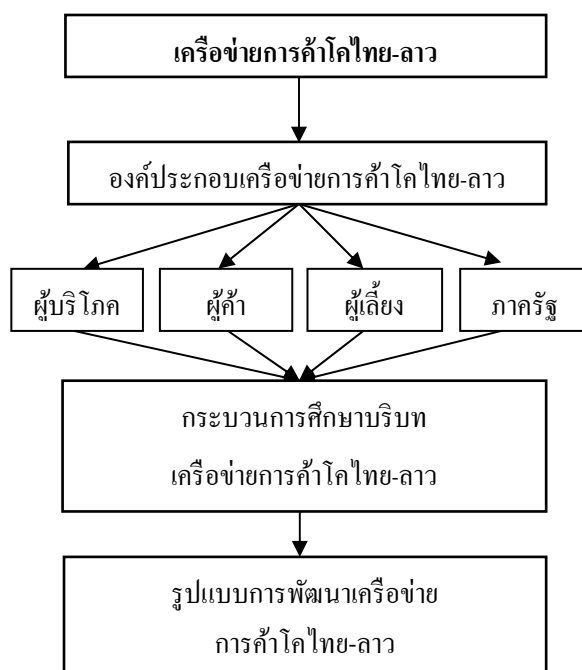
โคไทย-ลาวต้องประสบกับปัญหาต่างๆจนแก้ไขไม่ได้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้มีความรุนแรงมากขึ้นและจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อความอยู่รอดของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวและวงจรการค้าโคของประเทศไทยต่อไป

องค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายการค้าโคจะประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริโภคนื้อโคกลุ่มผู้ค้าโค กลุ่มผู้เลี้ยงโค และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวงจรเครือข่ายการค้าโค (Kaewtrakool, Chantachon and Koseyayothin, 2010) ทั้งนี้ในกลุ่มองค์ประกอบดังกล่าวจะมีวงจรของแต่ละองค์ประกอบซึ่งทำหน้าที่ร่วมหมุนวงจรเครือข่ายการค้าโคในภาพรวมให้เชื่อมต่อ เกื้อหนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้เครือข่ายการค้าโคดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากวัฒนธรรมของวงจรเครือข่ายการค้าโคได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลายาวนานจึงทำให้เกิดกลุ่มผู้ค้าโครุ่นต่างๆ ได้ร่วมกันสร้างเครือข่ายเพื่อสืบเนื่องวิธีการและกระบวนการค้าโคในสองประเทศดังกล่าวมาหลายชั่วอายุคน

จากปัญหาต่างๆของวงจรการค้าโคดังกล่าวข้างต้นทางเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการหารูปแบบในการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยกับในพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยกลุ่มผู้ค้าโคไทย-ลาวต้องมีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์และติดตามการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่และสร้างความตระหนักโดยกระตุ้นให้มีการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายผู้ค้าเอง ตลอดจนกลุ่มผู้เลี้ยงโคและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของภาครัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการค้าโคที่เหมาะสมให้กับเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวโดยรีบด่วนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวในปัจจุบัน ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
2. เพื่อหารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยลำดับดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยกับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) 2) เพื่อหารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้ที่มีความรู้และมีความเกี่ยวข้องกับการค้าโคไทย-ลาวทั้งภาครัฐและเอกชน ในประเทศไทย 52 ราย สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) 48 ราย รวมประชากรทั้งหมด 100 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541) ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 ราย แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย 40 ราย ประกอบด้วย ผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค 10 ราย ผู้ประกอบการค้าโค 10 ราย ผู้เลี้ยงโค 10 ราย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 10 ราย และในพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 40 ราย ประกอบด้วย ผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค 10 ราย ผู้ประกอบการค้าโค 10 ราย ผู้เลี้ยงโค 10 ราย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 10 ราย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สัญชาติ ภูมิลำเนา เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ สำหรับผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคผู้เลี้ยงโคพื้นที่เมือง โคลูกผสม โคนพันธุ์จากต่างประเทศ ผู้ประกอบการค้าโคและองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว 2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) สำหรับผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จาก ผู้ประกอบการค้าโค ผู้ประกอบการเลี้ยงโค และองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว 3) แบบสอบถามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับบริบทของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวและรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว รวมถึงผลกระทบของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว 4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ไปพำนักคืนในพื้นที่ที่ศึกษาเพื่อทำการสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละส่วนขององค์ประกอบของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวที่ได้ดำเนินกิจกรรมอยู่ ตลอดจนถึงประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละส่วนขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบริบทและรูปแบบของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ตามที่ผู้วิจัยกำหนดคือ ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 40 ราย กับในพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 40 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ใช้สถิติพรรณนาหาค่าร้อยละและความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้บริโภคนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค ผู้ประกอบการค้าโค ผู้ประกอบการเลี้ยงโค และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าโคจากหน่วยงานภาครัฐ

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์บริบทของผู้บริโภคเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค

จากการศึกษาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว พบว่ามีกลุ่มผู้บริโภคโครุ่นใหม่ คือ กลุ่มธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร และร้านสะดวกซื้อ สำหรับพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย มีการบริโภคเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองอยู่ในเขตชนบท เพราะยังไม่มีเนื้อโคพันธุ์ดีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศจำหน่าย ส่วนในพื้นที่ใกล้เคียงชุมชนเมือง มีการบริโภคเนื้อโคพันธุ์ดีที่มีการจัดการที่ถูกสุขอนามัยได้มาตรฐานสากลและมีสถานที่จัดจำหน่ายที่ถูกสุขลักษณะต่างจากชนบท ซึ่งในชนบทมีการจำหน่ายเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่

สำหรับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ยังคงบริโภคเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองเป็นส่วนมากเพราะธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหารยังมีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้การบริโภคเนื้อโคพันธุ์ดีน้อยเนื่องจากหาซื้อยาก ไม่สนองต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการบริโภคเนื้อโคพันธุ์ดีที่มีการบริหารจัดการที่ถูกสุขอนามัยตามมาตรฐานสากล

ร้อยละของข้อมูลกลุ่มผู้บริโภคเนื้อโค (ราย) ด้านความต้องการในการบริโภคเนื้อโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ในปัจจุบัน ระดับมากที่สุดคือโคพันธุ์ดี คิดเป็นร้อยละ 60 สาเหตุที่ใช้เนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองในการปรุงและแปรรูปอาหารระดับมากที่สุดคือราคาถูก ร้อยละ 50 และสาเหตุที่ใช้เนื้อโคพันธุ์ดีในการปรุงและแปรรูปอาหารระดับมากที่สุดคือ เนื้อนุ่มมีไขมันแทรก หาซื้อได้ง่าย และมีการจัดการที่ถูกสุขอนามัย ร้อยละ 40

2. การวิเคราะห์บริบทของผู้ค้าโค

เครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าโคของกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับกลุ่มผู้ค้าเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นการค้าระหว่างประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด อำเภอ หรือหมู่บ้านที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านยังมีการซื้อขายโคพื้นเมืองเป็นส่วนมาก เนื่องจากเกษตรกรนิยมเลี้ยงแต่โคพันธุ์พื้นเมือง เพราะมีความทนทานต่อโรคภัยและฝึกใช้งานได้ง่าย อันเป็นผลทำให้ตลาดผู้บริโภคเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคทั้งในพื้นที่ดังกล่าวและแห่งอื่นๆบริโภคเนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองตลอดระยะเวลาอันยาวนานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการปรุงและแปรรูปอาหารแบบทั่วไป โดยร้อยละของข้อมูลกลุ่มผู้ค้าโค (ราย) เกี่ยวกับประเภทของโคที่ทำการซื้อขาย ระดับมากที่สุดคือโคพื้นเมือง ร้อยละ 65

3. การวิเคราะห์บริบทของผู้เลี้ยงโค

กลุ่มผู้เลี้ยงโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวยังมีการเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองเป็นส่วนมาก มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อการบริโภค แต่มีการเลี้ยงน้อยลงเพราะมีพื้นที่สาธารณะลดลง พื้นที่ว่างเปล่าถูกจับจองใช้ในการปลูกข้าวโพด ขางพารา ถั่ว เป็นต้น ทำให้มีพื้นที่ในการเลี้ยงโคที่ช่วยลดต้นทุนลดน้อยลง เกษตรกรผู้ประกอบการเลี้ยงโคจึง

เปลี่ยนอาชีพไปประกอบอาชีพอื่น และส่งผลให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคในคอกแทนการเลี้ยงในที่สาธารณะ ลักษณะของคอกที่เป็นฟาร์มขนาดเล็กที่เกษตรกรสร้างขึ้นเองยังไม่ถูกสุขอนามัย ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ส่วนการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมโคพันธุ์ดีมีการเลี้ยงกันน้อยมาก เพราะกลุ่มผู้เลี้ยงยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมโคพันธุ์ดี ตลอดจนต้องใช้ต้นทุนในการบริหารจัดการในการเลี้ยงโคสูง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปให้ความรู้ความตระหนักช่วยเหลือในการบริหารจัดการในการเลี้ยงโคที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวโดยรีบด่วน

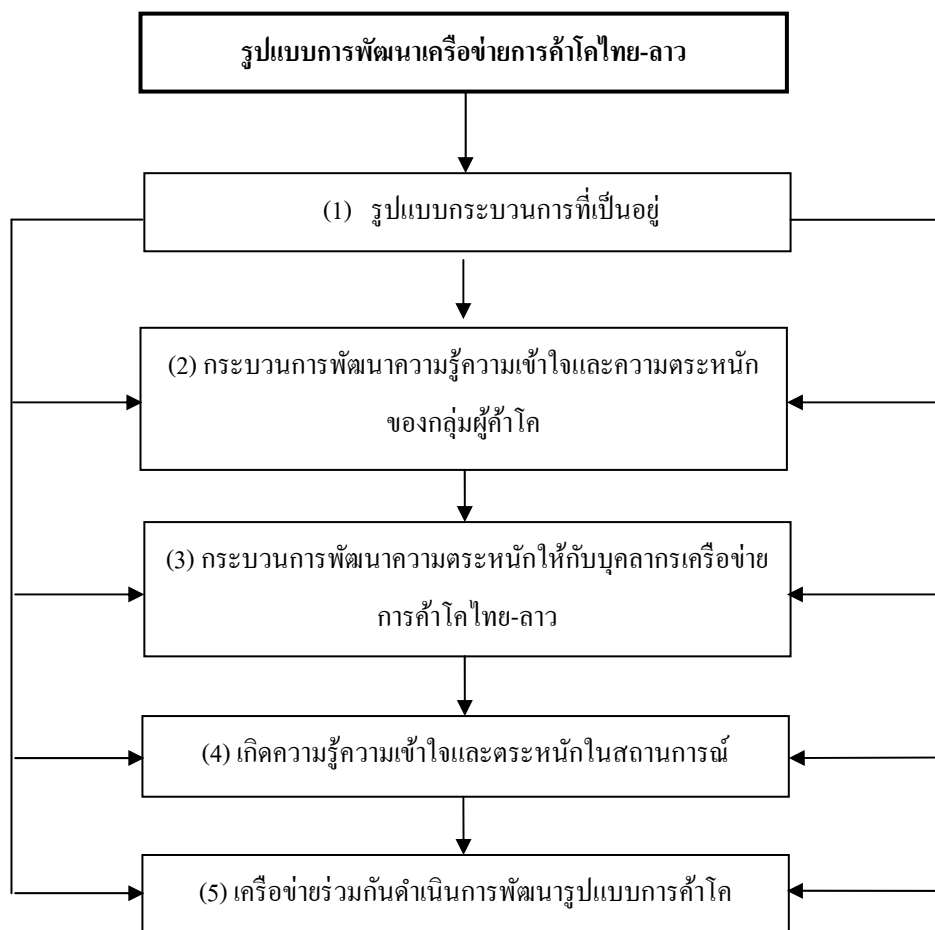
ร้อยละของข้อมูลกลุ่มผู้เลี้ยงโค (ราย) ด้านปริมาณโคที่เลี้ยงในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ระดับมากที่สุดคือ มีจำนวนโคที่เลี้ยงลดน้อยลง ร้อยละ 65 ประเภทของโคที่เลี้ยงในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ระดับมากที่สุดคือโคพันธุ์พื้นเมือง ร้อยละ 80 และประเภทของโคที่เลี้ยงในเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ระดับมากที่สุดคือโคพันธุ์พื้นเมือง ร้อยละ 85

4. การวิเคราะห์บริบทของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง สม่่าเสมอต่อกลุ่มผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค กลุ่มผู้ค้าโค กลุ่มผู้เลี้ยงโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวระบบการจัดเก็บภาษีอากรควรต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน เมื่อสัตว์เกิดโรคระบาดทำให้ตลาดนัดการซื้อขายโคถูกปิดไม่สามารถติดต่อซื้อขายโคได้และห้ามเคลื่อนย้ายโคออกนอกพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าชีวิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ค้าโคเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการให้ความรู้ในการเลี้ยงโค การดูแลสุขภาพของโคยังไม่ทั่วถึง

5. ผลการวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

จากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้บริโภคนเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค กลุ่มผู้ค้าโค กลุ่มผู้เลี้ยงโค และเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ได้หมุนวนจรร่วมไปด้วยกัน เนื่องจากเครือข่ายผู้ค้าโคไทย-ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยและในเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังมีทัศนคติในการบริหารจัดการที่เน้นการค้าขายแต่โคและผลิตภัณฑ์จากโคพันธุ์พื้นเมืองซึ่งไม่สอดคล้องตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคสมัยใหม่ที่ต้องการเนื้อโคที่มีคุณภาพสูงหรือโคพันธุ์ดี มีระบบการจัดการเลี้ยงและการผลิตที่ได้มาตรฐานสากลซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อศักยภาพเครือข่ายการค้าโคทั้งสองประเทศ โครงการวิจัยนี้ต้องการให้ผู้ค้าโคไทย-ลาวเกิดความเข้าใจและตระหนักในสถานการณ์การค้าโคและความต้องการของผู้บริโภคนสมัยใหม่เพื่อให้ร่วมกันพัฒนาศักยภาพการค้าโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว โดยสามารถสรุปเป็นรูปแบบแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวกับประเทศเพื่อนบ้านต่อไปได้ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการค้าไทย-ลาวมี 5 องค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาบริบทของเครือข่ายการค้าไทย-ลาวในปัจจุบัน ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) พบว่าเป็นเครือข่ายของญาติพี่น้องที่มีมาตั้งแต่ในอดีตหลายชั่วอายุคนจนถึงในปัจจุบัน เป็นเครือข่ายที่รวมตัวของกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทโคมีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล นิราทร (2543) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายเป็นกิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรมหรือการผลิระหว่างองค์กรสมาชิก ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย

จากการศึกษายังพบอีกว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายการค้าไทย-ลาว ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค กลุ่มผู้ค้าโค กลุ่มผู้เลี้ยงโค และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผลการศึกษามุมมองของเครือข่ายการค้าไทย-ลาว ตามที่ค้นพบดังนี้

กลุ่มผู้บริโภคนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโค ในชนบทห่างไกลจากความเจริญเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ที่เรียกว่า ระดับล่าง ส่วนมากยังมีการบริโภคนื้อโคพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูก ส่วนกลุ่มผู้บริโภคระดับกลาง มีการบริโภคนื้อโคพันธุ์ดีและนื้อโคพันธุ์พื้นเมืองตามระดับรายได้ และกลุ่มผู้บริโภคระดับสูงอยู่ในเขตเมืองที่มีความเจริญซึ่งมี

ฐานะทางการเงินในระดับที่ดี ที่เรียกว่า ระดับสูง นิยมบริโภคเนื้อโคพันธุ์ดี ที่มีการปรุงและแปรรูปเนื้อโคในโรงแรมภัตตาคาร ร้านอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2552) กล่าวว่า ตลาดระดับล่าง เป็นเนื้อที่มาจากโคพื้นเมือง โคอายุมาก โคนำเข้าจากชายแดน นิยมซื้อไปปรุงอาหารบริโภคในครัวเรือน ส่วนตลาดระดับกลางจะเป็นเนื้อโคมันและโคขุนระยะสั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโคที่โตแล้วและเป็นลูกผสมบราห์มันหรือชาร์โรเลต์ในประเทศ ต้องการความนุ่มเป็นหลัก เช่น อาหารประเภท สเต็ก และตลาดระดับบนจะเป็นเนื้อโคที่มีคุณภาพดี เลี้ยงขุนระยะยาวจนมีมันแทรกในเนื้อ เนื้อนุ่ม ไม่เหนียว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคริโภคจากประเทศจีนยังต้องการซื้อขายโคพันธุ์ลูกผสม และโคพันธุ์ดีที่มีชีวิตจากเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาวอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อส่งโรงฆ่าสัตว์ในประเทศจีน

การบริโภคเนื้อโคพันธุ์ดีในปัจจุบันเริ่มขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ การเลี้ยงโคพันธุ์ดียังทำการเลี้ยงน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพันธุ์ดีให้เพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้

กลุ่มผู้ค้า การศึกษาบริบทของกลุ่มผู้ค้าโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ได้ทำการซื้อขายโคกันมาเป็นเวลานาน ส่วนมากเป็นเครือข่ายของญาติพี่น้องซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกพืชไร่ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ โดยนิยมเลี้ยงเฉพาะโคพันธุ์พื้นเมือง สอดคล้องกับรายงานของกระทรวงพาณิชย์ (2548) กล่าวว่า iva กลุ่มผู้ค้าในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด อำเภอ หรือหมู่บ้านที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

ลักษณะการซื้อขายโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ใช้การประเมินด้วยสายตา เพื่อเจรจาต่อรองและจ่ายเงินสดตลอดจนถึงการขายส่งออกไปกับประเทศเพื่อนบ้าน (ประเทศจีน) การขายโคให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ขายจะเป็นผู้เสนอราคาแบบเหมาเป็นตัวต่อผู้สนใจที่จะซื้อ ผู้ซื้อจะมีวิธีการต่อรองราคาด้วยสายตาเท่านั้น โคที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในตลาดนัด ส่วนใหญ่เป็นโคพันธุ์พื้นเมือง สำหรับ โคขุนหรือโคลูกผสม โคพันธุ์ดี ที่นำเข้าจากต่างประเทศจะมีจำนวนน้อย เพราะมีเกษตรกรผู้เลี้ยงน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556) กล่าวว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อกว่าร้อยละ 50 ได้หันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน ด้านการขนส่งโคเข้าสู่ตลาดนัดภายในประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้รถบรรทุกขนาดต่างๆตามจำนวนโคที่นำมาซื้อขายแลกเปลี่ยน ส่วนการขนส่งโคไปยังเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการขนส่งทางน้ำข้ามแม่น้ำโขงโดยแพขนานยนต์ เรือเล็ก และฟุ้งข้างเรือ เพื่อส่งต่อไปยังประเทศจีน เนื่องจากราคาโคของประเทศจีนมีราคาสูง ประเทศจีนจึงเข้ามากว้านซื้อโคจากเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ส่งผลให้ประเทศไทยส่งออกโคจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2556) กล่าวว่า จีนและเวียดนามเป็นตลาดที่มีศักยภาพในการส่งออกเนื้อโคของไทย เนื่องจากปัจจุบันทั้งสองประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมาก คาดว่าในอนาคตประเทศจีนและเวียดนามจะเข้ามากว้านซื้อโคมากขึ้น

กลุ่มผู้เลี้ยงโค การศึกษาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว พบว่า มีการเลี้ยงโคโดยไม่ได้มุ่งเลี้ยงเพื่อการค้า การเลี้ยงโคเป็นแบบตามมีตามเกิด ไม่อาศัยหลักวิชาการเข้ามาช่วยมากนัก อาศัยธรรมชาติเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เรียกว่า การเลี้ยงแบบธรรมชาติ ในปัจจุบันเป็นการเลี้ยงเพื่อการค้ามากขึ้นแต่ยังทำกันเป็นส่วนน้อย การเลี้ยงลักษณะนี้อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยเป็นอย่างมาก เพื่อให้มีผลกำไรมากที่สุด การเลี้ยงในคอกที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสร้างขึ้นเอง ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและไม่ถูกสุขอนามัย การเลี้ยงโคในพื้นที่สาธารณะลดน้อยลง เนื่องจากมีพื้นที่สำหรับการเลี้ยงโคลดลง สอดคล้องกับบทความของ เข็มพร ภิเศก (2556) กล่าวว่า ปัจจุบันในประเทศไทยมีจำนวนโคกระบือลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกเพิ่มมากขึ้น แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคกลับลดจำนวนลงเพราะมีพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้อยลง

กลุ่มผู้เลี้ยงโคยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการฟาร์มการเลี้ยงโคในคอก ส่วนการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมโคพันธุ์ดีมีการเลี้ยงกันน้อยมาก เนื่องจากกลุ่มผู้เลี้ยงยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมโคพันธุ์ดี ซึ่งสอดคล้องกับบทความของพิจารณา สามนจิตติ (2555) กล่าวว่า การเตรียมตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเพื่อรองรับโอกาสจาก AEC เกษตรกรจะต้องศึกษาหาความรู้วิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปให้ความรู้ความตระหนักช่วยเหลือในการบริหารจัดการในการเลี้ยงโคที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐของเครือข่ายการค้าโคไทย-ลาว ควรปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ และมาตรการด้านภาษีที่ใช้มาช้านานให้สอดคล้องกับ โครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันรวมทั้งการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ การส่งเสริมการลงทุนที่จะสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาฐานเศรษฐกิจให้มีความแข็งแกร่ง และการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) นอกจากนั้นการเลี้ยงโค การดูแลสุขภาพของโคของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังไม่ทั่วถึง เมื่อสัตว์เกิดโรคระบาดทำให้ตลาดนัดการซื้อขายโคถูกปิดไม่สามารถติดต่อซื้อขายโคได้และห้ามเคลื่อนย้ายโคออกนอกพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าจริงชีวิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ค้าโคเป็นจำนวนมาก และการทำไบโอเคิลเคลื่อนย้ายสัตว์ออกนอกเขตจังหวัดต้องไปทำ ณ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ซึ่งอยู่ห่างไกลจากตลาดนัดซื้อขายโคมาก ทำให้เสียเวลาและมีความยากลำบากในการที่ต้องนำรถบรรทุกโคเข้าไปในตัวเมืองจังหวัด ส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเปิดการอบรมให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงโคพันธุ์ดีที่มีการจัดการที่ถูกสุขอนามัยทุกๆ ปี และการสร้างคอกในการเลี้ยงโคพันธุ์ดีที่ถูกต้องตามมาตรฐานสากล ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกจังหวัด
2. ลดขั้นตอนการดำเนินการนำเข้า-ส่งออกโคระหว่างประเทศให้กะทัดรัด ลดขั้นตอนลงให้น้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
3. ควรปรับปรุงมาตรการด้านภาษีการค้าปศุสัตว์ให้สอดคล้องกับตลาดเออีซี (AEC)
4. ควรทำการวิจัยเครือข่ายการค้าปศุสัตว์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ของไทย
5. ควรทำการศึกษาสถานการณ์ของโคพื้นเมืองในตลาดเออีซี (AEC)

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงพาณิชย์. (2548). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน จ.เชียงราย**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.moc.go.th>. (19 สิงหาคม 2552).
2. Kaewtrakool, R., Chantachon, S. and Koseyayothin, M. (2010). **The Study of Husbandry and Cattle Trade Business Model Appropriated to the Social Context in the Northern Community of Thailand**. European Journal of Social Sciences. 17(3): 298-302.
3. เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). **การวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; หน้า 60-61.

4. นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
5. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2552). การศึกษาระบบตลาดโคเนื้อ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.oae.go.th/download/research/research-cow50.pdf> (13 ตุลาคม 2552).
6. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2556). จับตาสถานการณ์สินค้าปศุสัตว์ ประมง สศก. เกาะติดการค้าแนวชายแดนพม่าและลาว. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=14203 (8 มีนาคม 2556).
7. เขียมพร ภิศก (2556). โครงการฟาร์มต้นแบบภายใต้โครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.dld.go.th/transfer/th1/index.php?option=com_content&view=article&id=1263:2013-10-08-10-08-43&catid=125:2012-03-20-10-40-12&Itemid=208 (8 มีนาคม 2556).
8. พิจารณา สามนจิตติ (2555). การเตรียมตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเพื่อรองรับโอกาสจาก AEC. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.dld.go.th/transfer/th1/index.php?option=com_content&view=article&id=684:-aec&catid=79:2012-03-16-10-34-29&Itemid=126 (12 ธันวาคม 2555).
9. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th> (3 กรกฎาคม 2551).